

Informasjonspakke til møtet i Europautvalget mandag 4. november 2013

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget 4. november 2013. Fra regjeringen møter klima- og miljøvernminister Tine Sundtoft, olje- og energiminister Tord Lien og statsråd ved Statsministerens kontor Vidar Helgesen. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonalt sekretariat) har utarbeidet nedenstående bakgrunnsinformasjon knyttet til sakene på dagsordenen, samt til enkelte andre aktuelle saker

Klima- og miljøvernministeren og olje- og energiministeren vil redegjøre for:

- [Energi- og klimaspørsmål](#)

Statsråden ved Statsministerens kontor vil redegjøre for:

- [Regjeringens europapolitikk](#)
- [Programmene](#)
- [Status i forhandlingene om utvidelse av EØS-avtalen med Kroatia](#)
- [Forhandlingene om nye EØS-midler og handel med fisk etter 2014](#)
- [Sild og makrell/Færøyene og Island](#)
- [Det Europeiske råd 24.-25. oktober](#)
- [EU-USA frihandelsavtaleforhandlinger](#)

Om utvalgte rettsakter i EØS-komiteen:

- [Forordning om forebygging, kontroll og bekjempelse av overførbare spongi-forme encefalopatier](#)

Andre aktuelle saker:

- [Den økonomiske situasjonen i Europa](#)
- [Innskuddsgarantiordningen](#)
- [Norsk deltakelse i europeiske tilsyn og byråer](#)
- [Differensiert arbeidsgiveravgift](#)
- [Revisjon av europeiske personvernregler](#)
- [EUs sjuende miljøhandlingsprogram](#)

Klima- og miljøvernministeren og olje- og energiministeren vil redegjøre for:

Energi- og klimaspørsmål

Status EU 20-20-20

[EU ligger samlet an til å nå målene](#) om 20 prosent reduksjon i utslippet av drivhusgasser og 20 prosent andel fornybar energi innen 2020. EU vil derimot [neppe nå målet om 20 prosent energieffektivisering](#). Ifølge EUs miljøbyrå (EEA) er det [store forskjeller mellom landene](#). Det er ingen av landene som synes å nå alle tre mål innen 2020, men alle land er i rute til å nå minst ett av målene. Medlemslandene har juridisk bindende nasjonale målsettinger for reduksjon i utslipp av drivhusgasser og andel fornybar energi. Målet om energieffektivisering er ikke juridisk bindende.

EU har allerede redusert utslippet av drivhusgasser med 18 prosent fra 1990 til 2012. Selv uten innføring av nye tiltak vil reduksjonen i utslipp være 21 prosent i 2020. Dersom planlagte tiltak blir gjennomført vil reduksjonen ifølge EEA trolig bli 24 prosent. I tillegg til EUs system for omsetting av utslippstillatelser (ETS) vil gjennomføringen av fornybardirektivet og industridirektivet redusere utslippene betydelig. Reduksjonen i utslipp har også sammenheng med den økonomiske krisen i EU. Ifølge en ny studie skyldes [halvparten av kuttene](#) i utslipp siden 2005 den raske veksten i vind- og solenergi. Det tilsvarer om lag 500 millioner tonn CO₂. Den økonomiske nedgangen har ført til et kutt på om lag 300 millioner tonn, mens energieffektivisering har bidratt med kutt i utslippene på 100-200 millioner tonn CO₂.

Fornybar energi utgjorde 13 prosent av totalt energiforbruk i 2011, og andelen vil trolig bli noe over 20 prosent i 2020. Estland har allerede nådd sitt mål, og 14 land samt Norge vil trolig nå sine mål. Seks land (Belgia, Frankrike, Tyskland, Danmark og Bulgaria) ligger ikke an til å nå sine mål.

Ifølge EEA er det bare Bulgaria, Danmark, Frankrike og Tyskland som har hatt betydelig fremskritt i energieffektivisering. Disse fire landene har innført tverrsektorielle tiltakspakker, mens de andre EU-landene mangler en helhetlig energieffektiviseringspolitikk.

Figur 1 Framdrift i forhold til nasjonale mål for kutt i utslipp av drivhusgasser utenfor kvote-systemet, økt forbruk av fornybar energi (RES) og energieffektivisering¹

Countries	EEA assessment of progress		
	National GHG targets under the ESD	National targets on RES share in gross final energy consumption	Improving energy efficiency
Austria	↘	→	→
Belgium	↘	↘	→
Bulgaria	→	↗	↗
Croatia	↗	n.a.	n.a.
Cyprus	↗	→	↘
Czech Republic	↗	→	→
Denmark	↗	→	↗
Estonia (*)	↘	↗	↘
Finland	↘	↗	→
France	↗	↘	↗
Germany	→	↗	↗
Greece	↗	↗	→
Hungary	↗	↗	→
Ireland	↘	→	→
Italy	→	↗	↘
Latvia	→	↘	→
Lithuania	→	↗	→
Luxembourg	↘	↗	↘
Malta	↗	↘	↘
Netherlands	→	↘	→
Poland	↗	→	→
Portugal	↗	→	→
Romania	↗	↗	↘
Slovakia	↗	↗	↘
Slovenia	→	↗	→
Spain	↘	↗	↘
Sweden	↗	↗	→
United Kingdom	↗	↘	→
EU	↗	↗	→

Note: 'National GHG targets under the ESD' (second column):

- ↗ 2012 non-ETS emissions were below the 2013 ESD targets and 2020 non-ETS emissions are projected to be lower than the 2020 ESD target with existing measures;
- 2012 non-ETS emissions were below their 2013 ESD targets and 2020 non-ETS emissions are projected to be lower than the 2020 ESD target only if planned additional measures are implemented;
- ↘ 2012 non-ETS emissions were above the 2013 ESD targets or 2020 non-ETS emissions are projected to be higher than the 2020 ESD target even if the planned additional measures are implemented.

Kilde: [EEA 2013](#)

Klima og energimål for 2030

Grønnboken ble laget dels som et tilsvarende på at store deler av energibransjen ønsket delmål for 2030 for å kunne fatte langsiktige investeringsbeslutninger. Kommisjonen har blitt kritisert fordi grønnboken ikke bidrar til nødvendig avklaring og handlekraft. I stedet for å legge fram sine forslag til mål og virkemidler, har Kommisjonen spurt om innspill på hvilke mål og virkemidler som vil være hensiktsmessige.

¹ Kutt i utslipp av drivhusgasser (ghg) utenfor kvotesystemet ETS er omfattet av [EUs vedtak om innsatsfordeling](#) – Effort Sharing Decision EDS. Målene for utslippskutt og fornybar energi er bindende, Mål om energieffektivisering er ikke bindende.

14 medlemsland ga innspill til Europakommisjonens grønnbok om klima og energi 2030.² EØS-landene var også invitert til å gi høringsuttalelse, men Norge ga ikke noe innspill. I et intervju med Stavanger Aftenblad 24. oktober kritiserte statsråd Helgesen den rød-grønne regjeringen for manglende oppfølging av grønnboken.

Høringen viser [bred enighet om behovet for handling](#) og behovet for nye utslippsmål. Det er støtte for at EU skal ta lederansvar, og til å bruke markedsbaserte mekanismer. Det er likevel betydelige forskjeller mellom de 14 medlemslandene som har uttalt seg.

Grønnboken har derfor ikke bidratt til en tydelig avklaring av klima og energipolitikken fram mot 2030. Kommisjonen har likevel som ambisjon å [presentere sitt forslag til rammeverk for 2030](#) i løpet av 2013. Deretter er planen at Kommisjonens forslag skal diskuteres av stats- og regjeringssjefene i Det europeiske råd i mars 2014.

Kutt i utslippene av drivhusgasser

Storbritannia, Danmark, Frankrike og Spania vil ha mål om 40 prosent utslippskutt innen 2030. Storbritannia kan støtte utslippskutt på 50 prosent dersom det blir enighet om en global avtale. Finland kan også støtte høyere utslippskutt ved en global avtale. Tsjekkia og Romania vil støtte nye klimamål dersom det blir enighet om en global avtale, Litauen betinger sin støtte på en grundig konsekvensanalyse, og Kypros støtter mindre bindende mål. Polen mener det ikke må fastsettes et eget mål for 2030, i hvert fall ikke før 2015.

Økt andel fornybar energi

Av de 14 medlemslandene som har uttalt seg er Danmark positive til et bindende delmål på fornybar energi i 2030. Portugal, Estland, Litauen og Østerrike er betinget positive til slike delmål, Finland støtter mindre bindende mål. Frankrike mener et delmål for fornybar energi først kan fastsettes når støtteordninger er mer harmonisert og det er avklart hvordan ny fornybar kraft skal integreres i elektrisitetssystemet. Portugal støtter et delmål, men at det forutsetter mekanismer for samarbeid og energiutveksling over landegrensene. Estland støtter et slikt delmål hvis et slikt tiltak på EU-nivå gir betydelig merverdi. Romania støtter delmål satt av medlemsstatene, mens Storbritannia og Tsjekkia ikke ønsker delmål for fornybar energi.

Energieffektivisering

Bare Danmark og Portugal har gitt klar støtte til et bindende delmål for energieffektivisering i 2030. Estland støtter et slikt mål dersom det gir merverdi. Litauen støtter et delmål for energieffektivitet basert på grundig konsekvensanalyse av energiintensitet. Frankrike er åpne for et delmål for energieffektivisering dersom det fastsettes på et senere basert på en ny definisjon av energiintensitet. Finland er positive til et indikativt delmål. Romania støtter et ikke-bindende ambisjonsmål. Østerrike og Kypros vil utsette diskusjonen om delmål for energieffektivisering til etter 2014. Storbritannia og Tsjekkia er negative til et bindende mål for energieffektivisering.

² Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Litauen, Kypros, Polen, Portugal, Romania, Slovenia, Spania, Storbritannia, Tsjekkia, Østerrike.

EUs tredje energipakke og EUs gassmarkedsdirektiv

EUs tredje energipakke har som formål å skape [et internt gass- og kraftmarked i EU](#). Pakken består av to direktiv med fellesregler for det interne gass- og kraftmarkedet, og tre forordninger som regulerer tilgangen til gassrørledninger, tilgangen til kraftnett som krysser landegrensene og etableringen av det europeiske byrået for energitilsyn (ACER).

[Den rød-grønne regjeringen støttet arbeidet](#) med å utvikle fungerende energimarkeder i EU/EØS-området, og flere av bestemmelsene i energimarkedspakken er EØS-relevant. Målet er at det [indre energimarkedet skal være innført i 2014](#).

Regjeringen sendte ut et [høringsforslag til implementering av energipakken](#) i norsk lovverk 17. september i år. Høringsfrist er 10. januar 2014. Forslaget omfatter først og fremst nye krav til reguleringsmyndigheten, uavhengig klageinstans, nye bestemmelser om kraftoverføring og styrking av forbrukernes rettigheter. Endringer i naturgassloven og naturgassforskriften vil bli lagt fram i en egen høringssak.

I forbindelse med andre energimarkedspakke, som ble tatt inn i EØS-avtalen i 2005, fikk Norge [unntak fra direktiv 2003/55/EF \(gassmarkedsdirektiv II\)](#), med bakgrunn i at Norge ble definert som et marked under oppbygning - *emergent market*. Bakgrunnen for unntaket er ifølge [regjeringens rammenotat fra 2006](#) at Norge har et lite utviklet gassmarked: «Mens man i Europa ønsker å redusere monopoldannelser (og dermed priser) og generelt bedre effektiviteten i et eksisterende marked, er situasjonen i Norge en annen. Per i dag er det kun 40 km med distribusjonsnett på Karmøy som er operativt, samt et fåtall mottaksstasjoner for LNG». Norges unntak gjelder til 10. april 2014.

Vedtak av EUs tredje energimarkedspakke har ført til at gassmarkedsdirektiv II er erstattet av direktiv 2009/73/EF. Det er fortsatt mulighet for unntak, og i [regjeringens EØS-notat](#) står det at: «Det legges til grunn at eventuell gjennomføring av gassmarkedsdirektiv III i Norge tar hensyn til at det norske nedstrøms gassmarkedet er lite utviklet».

Alle de 28 nasjonale energiregulatorene i medlemsstatene sitter i styret til ACER. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er ikke medlem i ACER, men deltar som observator. NVEs tilknytning til ACER vil ble [avklart gjennom EØS-komiteens vedtak](#) om [forordning 713/2009/EF om ACER](#). Ifølge Kommisjonen er det [mulig for tredjeland å delta](#) i ACER.

Den 14. oktober presenterte Kommisjonen en liste på [250 infrastrukturprosjekter](#) som vil bidra til å binde sammen gass- og kraftmarkedene i EU. Dette omfatter bl.a. gassledningene mellom Norge og Nederland (Gas WEST), og kraftledninger mellom Norge, Tyskland og Storbritannia (Northern Seas Offshore Grid).³ EU har satt av €5,85 milliarder gjennom finansieringsordningen [Connecting Europe Facility](#) å støtte utbygging av infrastruktur for overføring av gass og elektrisitet i løpet av perioden 2014-2020.

³ Se fullstendig [liste](#).

Olje- og energiministeren er [positiv til utbygging av kraftkablene](#) til Tyskland og England. På Han åpner også for andre aktører enn Statnett kan eie slike kabler, men understreker at det kun er aktuelt på lengre sikt.

Situasjonen i energimarkedet i EU

Konsernsjefene i 10 av de største energiselskapene i EU⁴ ba myndighetene, i en felles pressekonferanse 11. oktober i år, [å avslutte subsidiering av vind- og solkraft](#) i EU. Den såkalte Magritteg Gruppen hevder at EUs energipolitikk ikke bidrar til at målene om lavere energipriser, lavere utslipp og økt energisikkerhet. Ifølge konsernsjefene er det ikke lenger behov for å subsidiere fornybar energi, som nå har blitt en moden industri.

Den økonomiske krisen og økt energieffektivisering har ført til lavere energiforbruk. Dermed har engrosprisen på kraft falt, men samtidig har prisen til forbrukerne økt. I løpet av de siste fire årene har prisen til boligforbruk økt med 17 prosent, mens prisen til industrien har økt med 21 prosent.

Det er ifølge gruppen allerede overkapasitet i markedet, og for høye subsidier til fornybar energi og store investeringer i vind- og solenergi har forverret dette problemet. Fornybar energi fra vind og sol får prioritert tilgang til strømmettet til fastsatte priser over markedspris. Resultatet er ifølge Magritte gruppen at fleksible gassvarmekraftverk med en kapasitet på 51 Gigawatt har blitt stengt. Det tilsvarer den samlede kapasiteten til kombinerte kraftvarmeverk i Belgia, Tsjekkia og Portugal. Stengingen av disse regulerbare kraftverkene reduserer forsyningssikkerheten og øker muligheten for strømbrudd, ifølge konsernsjefene.

EU kan oppleve [mangel på elektrisitet](#) i vinter, ifølge en rapport utarbeidet for det franske konsulentselskapet Cap Gemini. EUs energisikkerhet trues av satsingen på vindenergi. Årsaken er at billig vind utkonkurrer andre energikilder når det er mye vind. Selv om investeringen for fornybar energi kan være høye, er produksjonskostnadene lave. Det er, som Magritte gruppen også peker på, spesielt gasskraftverkene som er utsatt. Det skyldes også at tilgangen på billig skifergass i USA har ført til at billig amerikansk kull har blitt solgt til EU. Gasskraft blir derfor utkonkurrert av subsidiert vindkraft og billig kullkraft. Ifølge en studie kan 60 prosent av Europas gasskraftverk bli nedlagt innen 2016.

Vindkraft er variabel og det er nødvendig med regulerbar energi for å tilpasse produksjon til forbruk. Dersom gasskraftverk skal utgjøre en viktig del av den regulerbare energiproduksjonen i EU, må prisen på karbon opp. Cap Gemini foreslår derfor at EU innfører en minstepris på karbon – slik Storbritannia har gjort med sin *floor price*. Høyere karbonpris vil favorisere gass framfor kull, og vil også kunne bidra til utviklingen av karbonfangst og lagring – CCS.

Konsernsjefene i Magritte gruppen mener også at myndighetene må gjennomføre tiltak for å øke prisen på karbon. I tillegg mener de at EU må etablere et system som gir selskapene inntekter for å opprettholde nødvendig kapasitet på regulerbare kraftproduksjon.

⁴ Franske GDF Suez, tyske E.ON og RWE, italienske Enel og Eni, spanske Iberdrola og Gas Natural, svenske Vattenfall, tsjekkiske CEZ og nederlandske GasTerra.

Kritikerne av de store energiselskapene hevder på sin side at de har ignorert vind og solenergien, med det resultat at de ikke selv er store aktører i den delen av kraftbransjen.

Industri- og energikomiteen i Europaparlamentet (ITRE) uttalte i en pressemelding 10. september i år at gjennomføringen av [tredje energimarkedspakke vil føre til lavere energipriser](#). Komitemedlemmene ber Kommisjonen foreta tiltak overfor de medlemslandene som ligger unødvendig etter i å etablere et fungerende energimarked. Medlemmene vil også at medlemslandene stopper å regulere nasjonale energipriser og fastsette makspriser på energi under markedsprisene, fordi det er konkurransevridende. Fastsettingen av gassprisen må gjøres uavhengig av oljeprisindeksene.

Opprør om britiske energipriser

Økte energipriser har skapt politisk storm i Storbritannia. I en [høring i Underhuset 29. oktober](#) innrømmet konsernsjefene i de seks største energiselskapene at befolkningen ikke lenger har tillitt til dem, og at de ikke har klart å forklare hvorfor energiprisen er så høye. Fire av selskapene har meldt at de vil øke prisene med ytterligere 8-10 prosent. De store energiselskapene påstår engrosprisen på strøm har økt betydelig, og viser til at de må kjøpe kraft i futures markedet for å sikre seg mot framtidig prisvekst. Prisveksten for futures har vært langt høyere enn veksten i engrospris. Energiselskapene mener også de høye priser blant annet har sammenheng med de grønne avgiftene på energiregningene.

Tidligere statsminister John Major har foreslått en ekstraskatt på merprofitten de store energiselskapene får pga de høye energiprisene. Statsminister Cameron er enig i at de høye energiprisene er fullstendig uakseptable, men han vil ikke forsøke å diktere energiprisene. Han vil heller ta tak i de delene av energiregningen som regjeringen har kontroll over.-Statsminister Cameron har derfor annonsert at han vil [revurdere de grønne energiavgiftene](#). Det har ført til hissig kritikk fra koalisjonspartnerne fra Liberaldemokratene. Cameron vil også ha [økt innsyn og økt konkurranse](#) i energimarkedet.

Opposisjonsleder Ed Milliband mener de høye energiprisene er regjeringens skyld, og han vil fryse prisene i 20 måneder dersom Labour vinner valget i 2015.

Revurdering av den tyske fornybarpolitikken

Økte energipriser er også et hett tema i Tyskland, hvor forbrukerne, ifølge Financial Times, vil ha subsidiert ny fornybar energi [med over €100 milliarder](#) i løpet av neste år. Kristeligdemokratene (CDU) og sosialdemokratene (SPD) forhandler om en felles regjeringsplattform. Sigmar Gabriel som leder SPD har uttalt at den tyske loven for fornybarenergi EEG var veldig god for å støtte og utvikle fornybar energi, men at den nå er det største hinderet for energiomleggingen. Det er ikke mulig å trekke seg ut av kjernekraft og kull samtidig, sier han. Gabriel understreker at energiprisene må holdes under kontroll for å sikre tysk konkurranseevne.

Kansler Merkel har også uttalt at hun ønsker [en rask endring av de generøse insentivene](#) for fornybar energi. Den raske veksten i produksjonen i fornybar energi har redusert engrospriser-

ne, men forbrukerne må også betale for feed in tariffene.⁵ Resultatet er at tyske forbrukere betaler de nest høyeste strømprisene i Europa, og at eksportindustrien truer med å flytte utenlands.

Kommisjonen tar grep

Den 5. november vil Europakommisjonen legge fram forslag for å [rettelede medlemsstatenes intervensjon i kraftmarkedet](#). Hensikten er å vise hvordan medlemsstatene kan få mest mulig ut av sine tiltak, hvordan de kan utforme nye tiltak og reformere eksisterende tiltak. Kommisjonen vil ha særlig fokus på tiltak for å støtte utviklingen av fornybar energi.

Norsk deltagelse i kapasitetsmarkedene

Som nevnt ovenfor peker konsernsjefene i Magritt gruppen på behovet for å etablere et marked for å sikre opprettholdelsen av regulerbar kapasitetskraft. Statnett arbeider opp mot Tyskland og Storbritannia, og skriver i en [pressemelding 12. september](#) at tyske myndigheter lover å ta hensyn til den planlagte norsk-tyske kabelen i vurderingene. Videre står det at Statnett har en «konstruktiv dialog med myndighetene også i Storbritannia, og har tro på at det finnes fram til en akseptabel løsning».

Skifergass i EU

Europakommisjonen skal presentere et [forslag til direktiv for ukonvensjonelle fossile brensel](#) i løpet av desember eller januar. Direktivet skal bl.a. gi et juridisk rammeverk for utvinning av skifergass i EU. Hensikten er å minimere risikoen for skade på helse og miljø. Valg av energikilde er et nasjonalt anliggende i EU, og medlemslandene kan ikke forbys å utnytte skifergass. Direktivet skal sette regler for:

- Fakling og ventilering av drivhusgasser
- Seismiske forstyrrelser
- Forurensning av grunnvann og forvaltning av vannressursene
- Luftforurensning og støy
- Belastning på infrastruktur grunnet tung industriell aktivitet

I flere land har skifergassprosjekt blitt stoppet. Utvinning av skifergass har blitt forbudt i Frankrike, Nord-Spania og Bulgaria av hensyn til opinionens bekymringer. Myndighetene i Polen og Storbritannia er derimot positive til utvinning av skifergass.

Polen har nylig hatt et [gjennombrudd i sin skifergassvirksomhet](#). ConocoPhillips deltar i en testbrønn i Nord-Polen, som siden juli 2013 har produsert om lag 8 000 m³ skifergass per dag. Det er fortsatt under kommersielt nivå, men er det klart høyeste hittil i Europa.

Den britiske finansministeren George Osborn har tidligere uttalt at han vil etablere det mest gunstige skatteregimet for skifertgass i verden.

⁵ Dette er ifølge [Fridtjof Nansens Institutt](#) en ordning som gir ny fornybar kraftproduksjon rett til å selge strømmen sin før annen produksjon til garanterte priser, eller garanterte minstepriser. Ordningen er i så måte betalt av forbrukerne ved at de må kjøpe denne kraften først.

De britiske skifergassressursene er nå i ferd med å bli kartlagt av British Geological Survey (BSG). Ifølge den britiske energi- og klimaministeren Edward Davey er det enorme skifergassressurser i Storbritannia og foreløpig [umulig å anslå hvor store ressurser](#) som kan utvinnes. Han mener at skifergass utnyttet på riktig måte vil være et viktig tilskudd til det britiske energimarkedet.

Ifølge en meningsmåling utført av University of Nottingham [faller støtten til skifergass](#) i befolkningen, men fortsatt er 55 prosent positive. I sommer har det vært sterke protester mot fracking i England. Det har trolig bidratt til at opinionen har blitt mer skeptisk. I en meningsmåling utført av The Guardian sa [40 prosent at de ville støtte fracking](#) i sitt lokalområde, mens 40 prosent var i mot.

Offshore direktivet

I juni i år [vedtok EU det nye offshoredirektivet](#). På samme måte som norske myndigheter og norsk olje- og gassnæring, var olje- og gassnæringen i Storbritannia negativ til Europakommisjonens forslag til ny forordning for miljø og sikkerhet offshore. *Oil & Gas UK* jobbet derfor aktivt for å endre Kommisjonens forslag. Det var særlig viktig å [endre forslaget fra forordning til direktiv](#). Den britiske bransjeorganisasjonen er fornøyd med det direktivet som endelig ble vedtatt, og fastslår at [direktivet utfyller de verdensledende standardene for helse, miljø og sikkerhet](#) som allerede eksisterer for olje- og gassvirksomheten i Nordsjøen. Organisasjonen roser Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen for det konstruktive samarbeidet. Ifølge Oil & Gas UK betyr dette at direktivet på en god måte kan implementeres i britisk lovverk.

Olje- og energiminister Tord Lien har uttalt at [Norge holder på standpunktet](#) om at direktivet ikke er EØS-relevant. Dette synet støttes ikke i EU.

Spørsmålet om EØS-avtalens geografiske virkeområde diskuteres i rapporten [EU/EØS-rett i norske domstoler](#) av Halvard Haukeland Fredriksen (ekstern delutredning til Europautredningen). Artikkelen omtaler to saker hvor det har vært brevveksling mellom Norge og EFTAs overvåkingsorgan (ESA). Norske myndighetene viser til EØS-avtalens artikkel 126, [virkeområdebestemmelsen](#), og at begrepet "territorium" skal oppfattes som det tradisjonelle folkerettslige territorialbegrepet. ESA, mener derimot at EØS-avtalens geografiske virkeområde må defineres på en «funksjonell måte» og i lys av EØS-avtalens formål og hensikt. Den ene saken er fra 1999 og gjaldt **utbetaling** av barnetrygd til en arbeider bosatt i Sverige, men som arbeidet på sokkelen. I 2002/2003 uttalte ESA seg om norsk regelverk som krevde at halvparten av mannskapet på norske fiskefartøyer skulle være norske. I begge sakene endret Norge regelverket i tråd med ESAs krav. Haukeland skriver: «Så lenge norske myndigheter synes å innrette seg som om EØS-avtalen gjelder også utenfor territorialgrensene, er det liten grunn for ESA til å stille spørsmålet på spissen for EFTA-domstolen».

ETS og luftfart

EU vedtok i november 2008 at all internasjonal luftfart til og fra EU/EØS skulle omfattes av det europeiske systemet for utslippstillatelser for drivhusgass (ETS) fra 2012. Etter sterkt press fra bl.a. Kina og USA vedtok Europakommisjonen i november 2012 å [utsette bruken av sanksjoner](#) mot flyselskaper som ikke innfridde EUs direktiv om utslippskvoter. Kommisjo-

nen begrunnet sitt vedtak at den internasjonale luftfartsorganisasjonen ICAO hadde gjort fremskritt med å finne en global løsning. ICAO vedtok den 4. oktober 2013 å utvikle et [globalt markedsbasert virkemiddel \(MBM\)](#) for å redusere utslippet av drivhusgasser fra internasjonal luftfart innen 2020.

Den 16. oktober foreslo derfor Europakommisjonen å endre kvotedirektivet slik at [internasjonal luftfart til og fra EU/EØS tas ut av ETS](#). Luftfart innen EU/EØS skal fortsatt omfattes av ETS fra og med 1. januar 2014. Det omfatter også den delen av den internasjonale flytrafikken som foregår i luftrommet over EU/EØS-landene.

Statsråden ved Statsministerens kontor redegjør for:

Regjeringens europapolitikk

«Jeg tror at når vi nå ønsker å være mer strategiske, så er det naturlig å se på om Europautvalget på Stortinget kan være en arena for å diskutere dette». Det sa statsråd Vidar Helgesen til [Ukeavisen Ledelse](#) nylig, og viste til at den parlamentariske dimensjonen stadig blir viktigere også innad i EU. Helgesen ønsker også å legge fram en nasjonal strategi med noen klare prioriteringer for europapolitikken. Strategien skal bli til gjennom en dialog med ulike aktører, og han vil starte med næringslivet, hvor han ønsker et nært samarbeid «helt fra de første signaler om ting som er på gang til implementeringen».

Regjeringen ønsker å føre en mer aktiv politikk for å ivareta Norges interesser overfor EU, blant annet gjennom EØS-avtalen. [Regjeringsplattformen](#) legger vekt på at norsk utenrikspolitikk må begynne i Europa, samtidig som den daglige oppfølgingen av avtaleverket i stor grad er innenrikspolitikk. Konkret vil regjeringen:

- Føre en proaktiv politikk for å ivareta norske interesser ved å medvirke tidligere i prosesser og politikkutforming i EU
- Søke å utdype bilaterale relasjoner med sentrale europeiske land.
- Styrke koordineringen av statsforvaltningens samlede håndtering av europasaker for å sikre effektiv saksbehandling og bedre norsk medvirkning.
- Prioritere deltagelse i uformelle og formelle europeiske fora som EØS-avtalen gir Norge adgang til.
- Involvere Stortinget tidlig i avklaringen av viktige EØS-prosesser.
- Søke å avklare velferdsordninger i EØS-regelverket, og bidra til å gjøre prinsippet om fri bevegelse mer bærekraftig.

[EØS-rådet 19. november](#) blir Helgesens første formelle møte med EU. «Vi ønsker å starte en prosess for å oppheve de norske reservasjonene og i stedet implementere det tredje postdirektivet. Vi har også et mer pragmatisk syn på arbeidsdelingen i samfunnet mellom private og

frivillige aktører. Det er noe som vil kunne farge vårt syn på ulike direktiver», sa Helgesen til [Dagens Næringsliv](#) 24. oktober.

Regjeringen fastholder imidlertid det norske standpunktet om at sikkerhetsregler for olje- og gassvirksomhet til havs ikke er EØS-relevant. Til [Klassekampen](#) er Helgesen klar på at EØS-avtalen ikke omfatter norsk sokkel, og at både dette direktivet og innskuddsgarantidirektivet er to mulige kamper framover (se egne omtaler). [Aftenposten](#) oppsummerte 9. oktober hvilke «problemsaker» som den nye regjeringen arver, og nevner også ostetoll, overnasjonale tilsyn, genmodifisert mat og forhandlinger om Norges pengebidrag til EØS.

Når det gjelder ostetoll legger Høyre og Frp vekt på at en eventuell fjerning må skje på en forsvarlig måte. [EUs landbrukskommissær Dacian Ciolos](#) har sendt et brev til landbruksminister Sylvi Listhaug (FrP) hvor han ber om at toll på ost og hortensia blir endret så raskt som mulig. Matindustrialliansen mener ostetollen ikke må endres uten at man får noe igjen i forhandlinger med EU og andre handelspartnere. Alliansen består av de største aktørene i matindustrien, samt NHO Mat og Landbruk og NHO Mat og Drikke, i tillegg til LO-tilknyttede Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund (NNN).

Flere av sakene som er sentrale i den norske EU-debatten, blir høyt prioritert i [Europakommisjonens nye arbeidsprogram](#). Kommisjonen presenterer 26 saker som det blir lagt vekt på å få på plass før valget til nytt Europaparlament i mai, blant dem: innskuddsgarantidirektivet, fjerde jernbanepakke, utstasjoneringdirektivet, tobakksdirektivet, nytt personvernregelverk og telekompakken. Kommisjonen er spesielt opptatt av å fullføre bankunionen og å bekjempe arbeidsledigheten blant unge. Frihandelsavtalen (TTIP) med USA er også prioritert.

Programmene

I nåværende periode deltar Norge i [20 av EUs programmer](#) i tillegg til 26 byråer, jf. også nærmere omtale av de fleste av programmene på [Europaportalen](#). Norge kan først slutte seg formelt til neste de nye programmene etter at de er vedtatt i EU. Dette vil først skje når EUs langtidsbudsjett er vedtatt. Langtidsbudsjettet er også direkte relevant for den norske kontingenten for deltakelse i EUs programsamarbeid. Norges bidrag beregnes på grunnlag av norsk BNP i forhold til BNP i EU. I 2010 var denne faktoren på 2,8 % for EFTA, av dette dekker Norge knapt 96%. I 2013 er Norges bidrag til programmene og byråene over EFTAs budsjett på om lag 280 mill. euro, hvorav vel 70 % gikk til forskningsprogrammet. De andre store programmene er to utdanningsprogram (Livslang læring og Erasmus Mundus), satelittnavigasjonsprogrammet Galileo og programmet for konkurranseevne og innovasjon CIP. I tillegg til bevilgningene som går over EFTAs budsjett kommer deltakelse i Interreg og noen andre programmer som ikke dekkes over EFTA.

Rådet og Parlamentet ble 27. juni enige om en ramme for EUs langtidsbudsjett for perioden 2014-2020 på 960 milliarder euro. Enigheten kom etter lang tids uenighet der medlemslandene ønsket kutt, mens Europaparlamentet ønsket en økning og en endring i innretningen og muligheten til overføring av midler mellom år. Den endelige rammen på 960 milliarder euro er 70 milliarder lavere enn Kommisjonens opprinnelige forslag. Selv om det er prinsipiell

enighet om rammen, har Parlamentet ennå ikke formelt vedtatt budsjettet. Dette skulle skjedd i oktober, men ble utsatt til november. Det skyldes uenighet om salderingen av 2014-budsjettet, jf. omtale i [EurActive 24. oktober](#). Mens Europaparlamentet ønsket en ramme på 136,1 milliarder euro har medlemslandene gått inn for en ramme på 134,8 milliarder euro. Parlamentet ønsker ikke å godkjenne langtidsbudsjettet før det er enighet om rammen for 2014. Samtidig vedtok [Parlamentet motvillig aksept til en tilleggsbevilgning for 2013-budsjettet](#) etter at Kommisjonen informerte om at dette var nødvendig for å dekke løpende utgifter for resten av året.

Regjeringen Stoltenberg [annonserte i en pressemelding 15. mai](#) at Norge ønsker å gå inn som fullt medlem i EUs nye forsknings- og innovasjonsprogram Horisont 2020. Regjeringen anslår at EU-budsjettet for hele perioden vil bli på rundt 525 mrd. kroner (70 mrd. euro), med et norsk bidrag i størrelsesorden 16 mrd. kroner. Dette er opp fra omtrent 10 mrd. kroner i inneværende periode. Det nye Horisont 2020-programmet slår sammen de tidligere forsknings- og innovasjonsprogrammene (FP7 og CIP) og har tre hovedsatsingsområder:

- nysgjerrighetsdrevet, nyskapende forskning og storskala forskningsinfrastrukturarbeid
- industrielt lederskap og konkurranseevne
- forskning og innovasjon rettet mot felles samfunnsutfordringer

Det er også varslet at Norge ønsker å delta i flere andre av EUs programmer i neste periode. Det gjelder det nye utdanningsprogrammet Erasmus+ der [kunnskapsminister Kristin Halvorsen i oktober](#) varslet deltakelse, og programmet for konkurranseevne og små- og mellomstore bedrifter (COSME) der [nærings- og handelsminister Trond Giske i september varslet norsk deltakelse](#). I budsjettproposisjonene til [Barne- og likestillingsdepartementet](#) og [Arbeidsdepartementet](#) er det også orientert om forventet deltakelse i flere programmer knyttet til bl.a. forbrukerpolitikk og arbeidsmarkedspolitik.

Norge deltar ikke i alle EUs programmer. Norge deltar for eksempel ikke i EUs nåværende miljøprogram (Life) og det er ikke lagt opp til deltakelse i det nye miljø- og klimaprogrammet (Life+). [Nikolai Astrup tok opp dette i et spørsmål til miljø- og utviklingsminister Eirik Solheim i 2011](#). Norge deltar forøvrig i miljøhandlingsprogrammet til EU, men dette omfatter ikke økonomiske forpliktelser, [jf. omtale nedenfor](#).

Status i forhandlingane om utvidelse av EØS-avtalen med Kroatia.

«Jeg har nettopp fått vite at forhandlingene i praksis er sluttført. Kroatia blir med i EØS når formelle prosesser er unnagjort, mest sannsynlig våren 2014. Norge får bedre markedsadgang for fisk, og Kroatia får tilgang til EØS-midlene til sosial og økonomisk utvikling». Det sa statsråd Vidar Helgesen til [Bergens Tidende 24. oktober](#).

Kroatia blei det 28. medlemslandet i EU 1. juli, og forhandlingane om kroatisk deltaking i EØS blei [innleia 15. mars](#). Ein arbeidde lenge utifrå tidsplanen om at også EØS-utvidinga skulle skje i sommar, men tidlegare erfaringar har vist at EØS-forhandlingar kan ta tid.

Forhandlingane med Kroatia har særleg handla om tre område: overgangsordningar, marknadstilgang for fisk og EØS-midlar.

Noreg kan innføra overgangsordningar på fri bevegelse av personar frå Kroatia i inntil sju år: Dei første to åra er det opp til medlemslanda sjølve, og etter ei vurdering kan ordningane vidareførast i tre år. Ordningane kan forlengast i endå to år dersom oppheving av restriksjonane vil føra til alvorlege forstyrningar i arbeidsmarknaden. Dåverande statsminister Jens Stoltenberg sa i [spørjetimen 15. mai](#) at regjeringa ikkje hadde lagt opp til overgangsordningar. Helles ikkje Sverige, Finland og Danmark vil innføra restriksjonar, mens 13 andre EU-land [innfører overgangsordningar for kroatar](#).

Kroatia overtok EUs importvern etter EU-tiltredinga, og Noreg har difor ønskt kompensasjon for bortfall av frihandel med fisk. Ekspedisjonssjef Magnor Nerheim i Fiskeri- og kystdepartementet sa til [Nasjonen i juli](#) at Noreg har kravd kompensasjon i form av tollfrie kvotar, noko EU-sida då ikkje hadde godtatt. I [sist møte i Europautvalet](#) kopla fiskeriministeren kompensasjonskrava til dei generelle forhandlingane om marknadstilgang: «Fullverdig markedsadgang for fisk i EU er en av hovedprioriteringene i regjeringens løpende EU-/EØS-politikk. [...] En god anledning til å ta opp dette spørsmålet med EU, er når EU utvides med Kroatia i sommer, der vi krever kompensasjon for tapt frihandel for sjømat. [...] Forbedringer i markedsadgangen for fisk i EU ble oppnådd senest i 2004, 2007 og 2009. Det bør derfor være grunnlag for ytterligere forbedringer.»

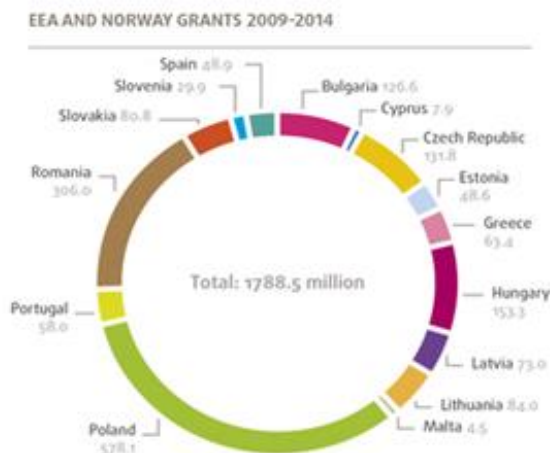
Når det gjeld EØS-midlar har [Nasjonen](#) tidlegare rapportert om ueinigheit i forhandlingane, men på møtet i den felles EØS parlamentariskomiteen i Liechtenstein 28. oktober meldte EUs utanriksteneste (EEAS) at partane er blitt einige om finansieringsordninga for Kroatia. Dette blei stadfesta av EFTA-ambassadøren som la til at det no var klar ein avtale i prinsippet, både når det gjaldt finansiering og bilaterale forhold, og at ein håpa å bekrefte dette i løpet av dei to neste vekene. På møte i Kroatia 30. oktober for parlamentarikarar frå EFTA-landa, kom det fram at prioriterte område for bruk av midlar vil kunne inkludera undervising/FoU, energi/klima/miljø, trepartssamarbeid, juridiske reformer og frivillige organisasjonar.

[Europautgreiinga \(NOU 2012:2\)](#) viste til at det er liten interesse i Noreg rundt at EU-utviding også betyr EØS-utviding: «Norge er i meget liten grad koblet inn i disse prosessene [...] Det er også liten allmenn bevissthet om dette».

Forhandlingene om nye EØS-midler og handel med fisk etter 2014

Norge betaler i inneverande periode (2009-2014) om lag 1,7 mrd. kroner til de fattigaste EU-landa gjennom dei såkalla EØS-midla. EØS/EFTA-landa og EU skal nå forhandle om bidraget for perioden 2014-2020.

Fordelt på ein EØS-finansieringsmekanisme og ein norsk mekanisme skal EØS-midla bidra til sosial og økonomisk utjamning. Ei samla oversikt over dei ulike samarbeidsområda under EØS-midla er tilgjengeleg [her](#), og oversikten nedanfor viser fordelinga mellom dei ulike landa:

Da EØS-avtalen vart inngått omfatta den ei låne- og tilskottsordning der den norske delen var omlag 200 millionar kroner i perioden 1994-1998. Etter dette har ordninga vorte reforhandla og fornye kvart femte år i tillegg til at det var forhandlingar da Romania og Bulgaria vart medlemmar av EU. Det er også gjennomført forhandlingar i samband med at Kroatia vart medlem i år ([sjå ovanfor](#)). Forhandlingane av bidraget for 2004-2009 kom samstundes med at EU fekk 10 nye medlemsland. Resultatet vart ein kraftig auke i det norske bidraget. Det skjedde ein ytterlegare auke ved forhandlingane i 2009. Sidan 2007 Sveits har også betalt eit bidrag til dei fattigaste EU-landa. Det sveitiske bidraget er om lag 155 millionar euro årleg, dvs. omlag halvparten av det norske bidraget. Sjå eller [NOU 2012:2 Utenfor og innfor](#) for ytterlegare informasjon om forhandlingane og utviklinga i det norske bidraget.

Under forhandlingane i 2009 vart det også forhandla om marknadstilgang for fisk. Dette førte til ei vidareføring av inngåtte avtaler om tollfrie kvoter og auke i kvotene for foredla sildeprodukt og reker.

EØS/EFTA-landa og EU skal forhandle om nye EØS-bidrag for perioden 2014-2020. Det [vart oppnemnd ein forhandlingsdelegasjon på seks embetsfolk i statsråd 4. oktober](#) i år. EU er klare til å forhandle skreiv [Nasjonen 13. oktober 2014](#). Det har kome signal frå EU om at dei vil krevje ein auke i bidraga. Forhandlingane kan bli krevjande mellom anna fordi den økonomiske krisa har ført til ein nedgang i BNP i mange EU-land, medan Noreg har hatt økonomisk vekst. Som i 2009 er det truleg aktuelt å ta opp vilkåra for handel med fisk og eventuelt krevje auka tilgang til EU-marknaden som del av ei forhandlingsløyising.

Sild og makrell/Færøyene og Island

Vitskaplege råd tilseier ein auke i makrellkvotane for 2014. EU, Færøyene, Island og Noreg møttes til forhandlingar om kvotane for 2014 i London i oktober. Grønland og Russland deltok som observatørar. [EUs fiskerikommissær Maria Damanaki uttalte](#) etter møtet at det sidan det er mogleg å auke kvotene, trur ho det vil vere mogleg å få løyst den langvarige usemja mellom EU og Noreg på den eine sida og Færøyane og Island på den andre. [Fiskarorganisa-](#)

[sjonane i EU presenterte førre veke eit framlegg til kvotefordeling](#) for fiskerikommisssæren skriv Fiskeriavisa Fiskaren. [Norsk fiskerinæring har uttalt](#) at framfor ei dårleg avtale vil dei heller ha inga avtale.

Det var som resultat av usemja om makrellkvotene at i EU i fjor vedtok ei forordning som gir Kommisjonen høve til å sette i verk tiltak mot tredjeland som tillet eit ikkje-bærekraftig fiske. Noreg og Kommisjonen har hatt nær kontakt og ved fleire høve uttrykt felles syn på kvotefastsetting for makrell og sild, men Noreg har understreka at eventuelle sanksjonar må vere i tråd med WTO-regelverket. Island har på si side uttrykt uro for instrumentet og meiner det kan vere i strid med EUs internasjonale avtalar. Dei har spesielt vist til EØS-avtalens protokoll 9 som i hovudsak gjeld reglar om handel med fisk og andre produkt frå havet.

Det har også vore usemje om kvotene for sild. Europakommisjonen informerte 17. mai om at den vurderer å innføre handelstiltak mot Færøyane pga. at landet einsidig har auka sine kvoter for vårgytande sild. [Kommisjonen skreiv i si pressemelding](#) at Færøyane gjennom å auke kvotene bryt med prinsippet om bærekraftig forvaltning. EU, Island, Noreg og Russland vart i januar samde om kvotefordeling for sild. Færøyane signerte ikkje avtala fordi dei ynskte ein høgare del av kvoten. [Færøyane varsla i august](#) at dei vil ta EU til domstolen for å få vurdert om handelstiltaka er lovlege.

[Kommisjonen la 30. oktober fram sitt framlegg til kvoter](#) for Nordsjøen og Atlanterhavet for 2014.

Det Europeiske råd 24.-25. oktober

EUs stats- og regjeringssjefer møttes 24.-25. oktober 2014 i Det Europeiske Råd i Brussel. På dagsordenen sto den digitale økonomien, vekst og sysselsetting, økonomisk og monetær union, østlig partnerskap og migrasjon. Mens disse sakene substansielt [dominerte konklusjonene](#) ble møtet politisk og mediemessig overskygget av siste tids avlyttingsavsløringer.

Avlyttingsavsløringene

EU lederne diskuterte den bekymringen mange europeiske borgere har over avsløringene og understreket at de kan få konsekvenser for etterretningssamarbeidet med USA. Tyskland og Frankrike sa de to landene vil ha bilaterale samtaler med USA om etterretningssamarbeidet og åpnet opp for deltakelse fra andre land. [I følge den norske EU-delegasjonen i Brussel](#) var det ikke klart hvem som kom til å knytte seg til initiativet. Fra dansk og svensk side virker det uaktuelt. Medlemslandene var «siviliserte» i sin debatt. De la vekt på viktigheten av gode relasjoner med USA og forsøkte å bremse på kravet fra blant annet visse kretser i Europaparlamentet om at avsløringene må føre til boikott av frihandelsforhandlingene og SWIFT-avtalen for utveksling av informasjon om bankkunder. Det ble vist til arbeidsgruppen mellom EU og USA om databeskyttelse, og at stats- og regjeringssjefene ønsket rask fremdrift i dette arbeidet.

Avlyttingsskandalene har også påvirket arbeidet i Europaparlamentet med revidering av personvernlovgivningen i EU, [jf. omtale nedenfor](#).

Migrasjon

I lys av de høye dødstallene i båttulykkene med flyktninger på veg til Lampedusa, drøftet EU-lederne migrasjonsstrømmene i det sørlige Europa. De kom imidlertid ikke til enighet om byrdefordeling og styrking av grensebyrået Frontex. Italia, Hellas, Malta og Kypros ba om sterkere EU-solidaritet, mens Kommisjonen minnet om at det er fem andre land – Frankrike, Tyskland, Storbritannia, Sverige og Belgia – som tar i mot 70 prosent av alle asylsøkere. EUs nyopprettede innsatsgruppe for Middelhavet er ment å legge fram forslag til håndtering av situasjonen i desember. Norge er invitert til å komme med innspill til gruppens mandat.

Digital økonomi, innovasjon, vekst og sysselsetting

Digital økonomi, innovasjon, vekst og sysselsetting var i utgangspunktet hovedtemaet for toppmøtet. Konklusjonene inneholder få overraskelser, men understreker bl.a. at:

- Europa må legge til rette for å utvikle den digitale økonomien gjennom bredbånd, reduserte avgifter for gjesting i telenett, enklere e-handel, samt sikre enklere og tryggere tilgang til digitale tjenester og bedre tilgang på digital kompetanse
- Det må legges til rette for innovasjon. Forskningsprogrammet Horisont 2020 etablerer bl.a. årlig måling av framgang. Det er også viktig å sikre at offentlige innkjøp kan stimulere til forskning og innovasjon og å legge til rette for å fullføre et felles forskningsområde som bl.a. sikrer enklere mobilitet for forskere
- Alle landene må gjennomføre tjenstedirektivet. Handel er viktig for ny vekst og Rådet håper derfor Europaparlamentet raskt vil ratifisere den nylig inngåtte frihandelsavtalen mellom EU og Canada. Det er også viktig å redusere regelverk og administrative byrder, spesielt for små- og mellomstore bedrifter

Styrket økonomisk styring

Diskusjonen om den økonomiske og monetære union brakte lite nytt på toppmøtet, men EU-lederne fortsetter å understreke viktigheten av å fullføre bankunionen, [jf. omtale nedenfor](#). Det ble også understreket at kampen mot ungdomsledighet er viktig.

Østlige partnerskap

EU-lederne drøftet kommende toppmøtet for det østlige partnerskap i Vilnius i slutten av november. De understreket partnerskapets betydning for å sikre demokrati, velstand og stabilitet i hele Europa. EU er fremdeles villig til å undertegne frihandels- og samarbeidsavtalen med Ukraina på toppmøtet, men dette forutsetter at EUs krav til Ukraina oppfylles. EU er også klar til å paraferer lignende avtaler med Moldova og Georgia med tanke på undertegnelse av disse i 2014.

Den norske EU-delegasjonen konkluderer i sin oppsummering med at EU-lederne hadde holdt et substansielt arbeidsmøte, uten å vedta viktige beslutninger. Dette var det fjerde toppmøtet i EU så langt i år. Det siste vil finne sted i desember. Her vil tema være forsvarssamarbeid og endelige beslutninger knyttet til noen av temaene på oktober-møtet.

EU-USA frihandelsavtaleforhandlinger

EU og USA startet i juli forhandlinger på en handels- og investeringsavtale (Transatlantic Trade and Investment Partnership/TTIP). Forhandlingene omfatter markedsadgang (som toll-reduksjon, tjenester, investeringer og anskaffelser), ikke-tollmessige barrierer (som standarder og reguleringer), samt globale handelsforhold (som immaterielle rettigheter, miljø og arbeid). Av disse blir standarder og reguleringer sett på som det mest krevende området, men også det med mest vekstpotensial. [I en tale 10. oktober framhevet EUs handelskommissær Karel De Gucht](#) tre viktige elementer for EU på dette området:

- Framtidige standarder må utarbeides i samarbeid for å unngå unødvendige handels-hindringer. Områder der dette er aktuelt er bl.a. intelligente strømmnett («smart grids»), elektriske kjøretøy og økologisk mat
- Dagens standarder må harmoniseres f.eks. for kjøretøyer, kjemikalier, helse, finansielle tjenester og ikt.
- Det bør opprettes et samarbeidsforum mellom de viktigste standardiseringsorganene i EU og USA.

Den andre forhandlingsrunden som skulle funnet sted i oktober, ble utsatt på grunn av budsjettkrisen i USA. [Europolitics](#) skriver at andre runde mest sannsynlig vil starte i Brussel 11. november, selv om dette ikke er bekreftet. Fra politisk hold i begge land har ambisjonene så langt vært å avslutte forhandlingene før den nåværende Kommisjonen går av i andre halvdel av 2014. Europolitics setter spørsmålstegn ved dette og mener USA vil ønske å ferdigstille forhandlingene på en Trans-Pacific Partnership (TPP) med Australia, Japan, Singapore, Vietnam og syv andre land først.

Når det gjelder mer konkret innhold i TTIP-forhandlingene kan tre andre saker nevnes spesielt:

1. EU ønsker eget kapittel om finansielle tjenester i avtalen. [Avtalen mellom Canada og EU](#) som nettopp er ferdigforhandlet, inneholder et slikt kapittel.
2. EU og USA ønsker at en investor-stat-tvisteløsningsmekanisme (ISDS) skal inngå i avtalen. ISDS inngår i mange bilaterale investeringsavtaler (BITs) og er ment å beskytte investorer. ISDS møter motstand fra interesseorganisasjoner som frykter at forbruker- og miljølovning kan utfordres som investeringsfiendtlig. Friends of the Earth Europe, hvor Naturvernforbundet inngår, oppfordrer EU-institusjonene til ikke å inkludere ISDS i frihandelsavtalen. Stortingsbiblioteket dekket saken i mer detalj i [EU/EØS-nytt 30. oktober](#).
3. [EUs kommisær for borgerrettigheter, Viviane Reding, advarer](#) mot å debattere personvern og datautlevering i forhandlingene og sier personvern ikke er en handelshindring eller toll, men en grunnleggende rettighet det ikke kan forhandles om. Hun mener at når EU får vedtatt et felles personvernregelverk, må USA også forventes å gjøre det samme og at amerikanske regler må sikre rettighetene til europeiske borgere uavhengig av bosted. Dette vil sikre tillitt mellom USA og EU. Hennes vurdering er altså at EUs ny personvernlovgivning, [jf. omtale nedenfor](#), bør vedtas så raskt som mulig, og før ferdigstilling av TTIP forhandlingene.

Effektene for Norge og EFTA

[Utenriksminister Espen Barth Eide redegjorde i mai](#) for EU-USA forhandlingene i Europautvalget «Sammen med andre regionale avtaler vil en avtale EU–USA dekke størstedelen av verdenshandelen og dermed kunne medvirke til en marginalisering av WTO, hvor det er blitt stadig vanskeligere å oppnå enighet om nye avtaler og nytt regelverk. Men det kan også være en spore til økt vilje til å finne multilaterale løsninger som sikrer handelsliberalisering og multilateral regelutvikling på global basis.»

Forhandlingene ble også drøftet på EFTAs ministermøte i juni 2013. EFTA-ministrene understreket der viktigheten av å kartlegge hvilke muligheter og utfordringer en EU-USA-avtale gir. De besluttet å be USA om en uforpliktende handelsdialog med EFTA. Et første møte skulle finne sted i november, men dette er utsatt pga. andre runde i EU-USA forhandlingene.

I [sommer sa Høyre og Frp til NTB](#) at de mente regjeringen burde starte forhandlinger om en frihandelsavtale med USA straks og før EU får på plass sin avtale. Nærings- og handelsminister Trond Giske (Ap) sa da at regjeringen ønsket å vente til etter EFTA-rådsmøtet i høst, før de tok stilling til om Norge bør forhandle med USA alene eller sammen med de andre EFTA-landene. EFTA-rådsmøtet finner sted i Genève 18. November.

Utvalgte rettsakter:

Forordning om forebygging, kontroll og bekjempelse av overførbare spongi-forme encefalopatier

[Kommisjonens forordning 56/2013](#) åpner for at oppdrettsnæringen kan ta i bruk fôr som kommer fra gris og fjærkre. I etterkant av utbruddene av kugalskap på 1990-talet innførte EU et totalforbud mot bruk av bearbeidet animalsk protein (PAP) i fôr. Forbudet blir nå delvis opphevet for oppdrettsfisk, ved at det tillates å bruke PAP fra ikke-drøvtyggere. Endringen av regelverket vil føre til bedre lønnsomhet for oppdrettsnæringen i EU, hvor det er høye fôrpri- ser og mangel på fiskemel. Rettsakten trådte i kraft i EU 1. juni i år.

Årsaken til endringen er at det er utviklet en metode som kan oppdage små mengder av drøv- tygger-materiale i fôrmidler og fullfôr, skriver [Mattilsynet](#). Det skal føres kontroll med pro- duksjon, transport og import/eksport. I tillegg skal det, ifølge [Europolitics](#), innføres et strengt sporingssystem med DNA-testing for å hindre kryssforurensning av fôr fra andre arter. Til tross for strenge krav stemte både Frankrike og Tyskland mot å oppheve forbudet i Rådet i juli 2012. Storbritannia avsto fra å stemme.

«Generelt sett så har EU et underskudd på protein, det er derfor viktig at man kan ta i bruk de proteinråvarer som er tilgjengelig innenfor EU så sant man kan sikre at bruken er trygg. De endringer som gjøres i forordningen vil i så måte bidra til dette», [står det i regjeringens EØS-](#)

notat. Hvis norsk oppdrettsnæring tar i bruk PAP i fôr til laks og ørret vil behovet være 100.000-150.000 tonn pr. år. Det meste av dette vil bli importert fra EU.

Andre aktuelle saker:

Den økonomiske situasjonen i Europa

Økonomiske indikatorer

[Eurostat publiserte i oktober tall](#) som viser en svak vekst på 0,3% andre kvartal 2013 sammenlignet med samme periode i fjor. Dette gjelder både i eurosonen og EU27 (tall for Kroatia er ikke med i denne statistikken). Vi har grunn til å være forsiktig optimistiske [sa kommisjonspresident José Manuel Barroso](#) etter toppmøtet i Brussel 24. – 25. oktober. Han viste til den positive veksten i andre kvartal og at det er positive forventninger for resten av 2013.

En annen positiv nyhet er at irsk økonomi er i ferd med å friskmeldes. Det vil si at Irland i desember går ut av redningsprogrammet som administreres av den såkalte troikaen, dvs. Kommisjonen, Den europeiske sentralbanken og Det internasjonale pengefondet. Samtidig skal [finanskomiteen i Europaparlamentet gjennomføre en gransking](#) av arbeidet til troikaen med utgangspunkt i kritikk knyttet til manglende legitimitet og åpenhet.

Arbeidsledigheten i EU28 i august var på 10,9 % viser [tall Eurostat la fram 1. oktober](#). I Eurosonen var arbeidsledigheten 12 %. Tallene viser en fortsatt økning i ledigheten i flere land, bl.a. Hellas og Spania som nå har en ledighet på hhv. 27,9 % (tall for juni) og i Spania 26,2 %. Vekst og arbeidsplasser er Kommisjonens viktigste målsetninger for 2014, med vekt på å redusere ledigheten blant unge. Flere har tatt til orde for innføring av en felles arbeidsledighetstrygd i eurosonen, jf. omtale i [Stortingets EU/EØS-nytt 12. september](#).

Økt koordinering og nye reguleringer

I kjølvannet av den økonomiske krisen har EU arbeidet med å styrke den økonomiske styringen – spesielt i eurosonen. Etablering av [det europeiske semesteret](#) innebærer en årlig syklus for dialog mellom Kommisjonen og medlemsstatene om de økonomiske utsiktene, behovet for reformer og utformingen av nasjonale budsjetter. I forbindelse med det nye rammeverket refereres ofte til en «six pack» med 6 forordninger og direktiver for finansiell- og makroøkonomisk overvåkning for EU28 og en «two pack» med ytterligere regler for koordinering og overvåkning av budsjettprosessene i landene i eurosonen.

EU har opprettet flere tilsyn for å styrke overvåkingen av trusler mot den finansielle stabiliteten. Dette omfatter både mikrotilsyn (European System of Financial Supervisors) og makrotilsyn (European Systemic Risk Board).

Det arbeides også med utforming av [den såkalte bankunionen](#), dvs. felles regler for regulering av banker. Målet er en mer robust finanssektor. Dette omfatter regler knyttet til tilsyn, kapitalkrav, innskuddsgaranti og krisehåndtering. På sitt møte 15. oktober 2013, ble EUs finansministre [enige om en felles overvåkningsmekanisme for banker](#) som skal bestå av Den europeiske sentralbanken og nasjonale tilsyn. Land som ikke deltar i eurosamarbeidet vil få anledning til å knytte seg til den nye mekanismen. På EU-toppmøtet 24. – 25. oktober ble det understre-

kete om at det er et mål å oppnå politisk enighet om de andre elementene i bankunionen før nytt valg til Europaparlament i mai 2014. Se også omtale i [Stortingets EU/EØS-nytt 21. august 2013](#).

Finanskomiteen i den svenske riksdagen vedtok i oktober å be riksdagen om å sende en begrunnet uttalelse til EU om at deler av forslaget om håndtering av krisebanker er i strid med de såkalte nærhets- og proporsjonalitetsprinsippene. Også i Danmark og Tyskland har det vært diskusjon om dette. Forslaget er i utgangspunktet ikke EØS-relevant, men inneholder særregler for banker som er aktive både innenfor og utenfor den kommende bankunionen. [Les mer i Stortingets EU/EØS-nytt 8. oktober i år](#).

Europakommisjonen la i mai fram [landspesifikke anbefalinger for budsjettpolitikken og den økonomiske politikken i 23 EU-land](#). Generelt peker Kommisjonen på at det er framgang i mange land, men at det er behov for raskere gjennomføring og tiltak for å styrke konkurranseevnen og legge til rette for vekst. EUObserver har en [oppsummering av anbefalingene i en artikkel i mai i år](#). Europakommisjonen la i april fram [en rapport om makroøkonomiske ubalanser i EU](#). Rapporten vurderer EU-landene med utgangspunkt i 11 indikatorer og slår fast makroøkonomiske ubalanser i 13 av landene, inkludert de tre nordiske. (Rapporten omfatter ikke Hellas, Irland, Kypros, Portugal og Romania). Spesielt påpekes det betydelige ubalanser i Spania og Slovakia og økende bekymring for situasjonen i Frankrike.

På sitt årlige møte i april [ble presidentene i Europaparlamentet og nasjonale parlamenter i EU-landene enige](#) om å etablere en ny interparlamentarisk konferanse for styring av den økonomiske politikken i EU (omtalt som Artikkel 13-konferansen). [Det første møtet i konferansen fant sted i Litauen 16. – 17. oktober 2013](#). Et sentralt tema på konferansen var hvordan man kan involvere parlamentene i diskusjonen av nasjonale reformprogrammer for å sikre eierskap og demokratisk kontroll. Samtidig viste diskusjonene på møtet betydelig uenighet mellom nasjonale parlamenter og Europaparlamentet om formålet med konferansen. Europaparlamentet blokkert vedtak av en forretningsorden for konferansen. Det er derfor ikke avklart om det vil åpnes for at EØS/EFTA-landene kan delta som observatører.

Skatt på finanstransaksjoner

Elleve EU-land ønsker gjennom såkalt forsterket samarbeid å innføre en skatt på finanstransaksjoner. [Europakommisjonen la i mars fram forslag til en slik skatt](#). Kommisjonen sa 27. februar at [inntektene fra skatten burde brukes til å bekjempe fattigdom og klimaendringer](#).

Flere land, spesielt Sverige og Storbritannia har vært mot innføring av en slik skatt. I september kom det en uttalelse fra juristene i Rådet om at forslaget kan være i rettstridig. Storbritannia sa allerede i april at skatten vil være i strid med EUs traktat og at landet ønsker å prøve forslaget for EU-domstolen. De 11 landene som ønsker å innføre skatten har også bedt om [en nærmere konsekvensvurdering av enkelte deler av forslaget](#). Bl.a. har de bedt om en vurdering av konsekvensene for offentlige lånekostnader. Se også [Stortingets EU/EØS-nytt 12. september 2013](#).

Kommende møter:

- 19. – 20. desember: Møte i det europeiske råd

Innskuddsgarantiordningen

Norge skal fortsatt [arbeide aktivt for å sikre at den norske innskuddsgarantien](#). Det skrev finansminister Siv Jensen i en artikkel 25. oktober i år. Hun skriver at hun «vil følge opp det gode arbeidet som, med støtte fra alle partiene på Stortinget, for å beholde den norske innskuddsgarantiordningen».

Rådet og Parlamentet har i lang tid forsøkt å oppnå enighet om ulike regelverk knytte til bankvirksomhet. Kommisjonens forslag knyttet til innskuddsgaranti innebærer en øvre garanti på 100.000 euro per bank.

EUs finansministre drøftet ulike spørsmål knyttet til bankgaranti på sitt møte 14. mai. Det heter bl.a. i [konklusjonene](#) at det var "agreement amongst most member states that deposits under EUR 100,000 must be fully guaranteed". Finanskomiteen i Europaparlamentet vedtok 20. mai sin [innstilling for forslaget](#) til regelverk for gjenoppretting og avvikling av banker og støttet også at konti på under 100 000 euro må være beskyttet.

Norge har i dag en garanti på 2 millioner kroner og har argumentert for at den norske ordningen må kunne videreføres uten at dette vil forstyrre det indre markedet. Finanskomiteen i Europaparlamentet har vedtatt en innstilling som ville tillate en slik videreføring, mens Kommisjonen og Rådet skal være mer skeptiske til dette. Spørsmålet har imidlertid ikke vært sentralt på tidligere forhandlingsmøter om direktivet.

I et forhandlingsmøte 1. oktober i år, skal Rådet og Parlamentet imidlertid ha drøftet et mulig unntak for eksisterende garantiordninger. Finansminister [Sigbjørn Johnsen understreket i et brev 10. oktober](#) til sin litauiske kollega betydningen av dette for Norge. Han sendte likelydende brev til saksordfører og skyggesaksordførere i Parlamentet. Høyskolelektor ved Handelshøyskolen BI, [Dag Jørgen Hveem, uttalte til DinSide 16. oktober](#) at «et lavere garantibeløp ikke vil ha noen praktisk betydning ved valg av bank for folk flest, fordi den nye ordningen vil være god nok.»

Se ellers [Finansdepartementets oversikt over aktivitet](#) for å beholde innskuddsordningen.

Norsk deltakelse i europeiske tilsyn og byråer

Det er flere aktuelle saker der det arbeides med å finne en løsning for EØS/EFTA-landenes deltakelse i europeiske tilsyn og byråer, bl.a. finanstilsyn, energi og telekom. Flere av disse sakene reiser prinsipielle spørsmål knyttet til avgivelse av suverenitet etter Grunnloven og til EØS-avtalens to-pilarstruktur.

Europakommisjonen forhandler med Island, Liechtenstein og Norge om deltakelse i den nye tilsynsstrukturen på finansområdet og hvordan de skal tilpasse seg vedtak i de nye organene. Deltakelse i dette felles rammeverket er sett på som viktig for å sikre rettshomogenitet i EØS

og like rammebetingelser i det indre marked. De nye tilsynene kan gi bindende pålegg til nasjonale myndigheter og individuelle markedsaktører.

Spørsmålet om avgivelse av suverenitet kommer også opp i forbindelse med norsk deltakelse i det europeiske byrået for samarbeid mellom energiregulatører (ACER) som er en del av EUs tredje energimarkedspakke. ACER er tildelt vedtaksmyndighet på visse områder. Olje- og energidepartementet (OED) sendte i september [forslag til endringer i energiloven på høring](#). Endringene vil gjennomføre tredje energimarkedspakke i norsk lov. OED går ikke inn på de konstitusjonelle utfordringene i sitt høringsnotat, men skriver at «I forbindelse med EØS-komiteens vedtak om å innlemme forordningen i EØS-avtalen vil spørsmålet norsk deltakelse avklares.». Et forslag til en EØS-komitebeslutning ble imidlertid oversendt fra EFTA/EØS-landene til EUs utenrikstjeneste 11. oktober i år.

På [EØS-rådsmøtet i mai](#) ble flere saker som gjelder deltakelse i EU-byrå trukket fram som rettsakter Rådet mener det er viktig å finne en løsning på raskt. I tillegg til ACER ble også finanstilsynene, BEREC (telekom) og et direktiv om barnemedisin nevnt. Det siste gjelder et spørsmål om hvem som skal kunne gi bøter ved brudd på regelverket.

I [en artikkel i Nytt Norsk Tidsskrift](#) drøftet Eirik Holmøyvik tidligere i år vedtak med simpelt flertall i saker som gjelder «lite inngripende» suverenitetsoverføringer. Han skriver at «Måten Stortinget inngår avtaler om suverenitetsoverføring bryt med føresetnaden til og systemet i Grunnlova og med grunnleggende demokratiske og konstitusjonelle omsyn». [«Makt ut av denne sal»](#), skrevet av Helene Sjursen i Morgenbladet 5. september 2013, drøfter også denne problemstillingen.

I et brev til stortingets presidentskap i sommer tok Hans Olav Syversen til orde for at Stortinget bør drøfte Grunnlovens §93 nærmere. Stortingets presidentskap skrev i sitt svar 21. juni i år at dette er et tema f.eks. for et seminar. Presidentskapet skrev at planleggingen av dette bør overlates til det neste presidentskapet.

Differensiert arbeidsgiveravgift

Nytt EØS-regelverk for regional statsstøtte for perioden 2014-2020 skal på plass. EFTAs overvåkingsorgan ESA la 23. oktober fram [retningslinjene](#) som danner grunnlaget for godkjenning av norske støtteordninger, blant annet differensiert arbeidsgiveravgift og distriktsrettet investeringsstøtte. Regjeringen må melde inn (notifisere) støtteordningene og et såkalt statsstøttekart, som angir hvilke områder som kan motta støtte og hvor mye. Dette må godkjennes av ESA, og vil gjelde fra 1. juli 2014.

ESAs retningslinjer er i samsvar med tilsvarende retningslinjer gitt av Europakommisjonen, og de legger rammer for hvordan land kan gi støtte som gjør det mer attraktivt å investere i nye arbeidsplasser og utvikling i regioner som trues av fraflytning. Ifølge [ESA](#) betyr de nye retningslinjene blant annet:

- Differensiert arbeidsgiveravgift: det vil fortsatt være mulig å gi støtte i områder med svært lav befolkningstetthet - mindre enn 8 innbyggere/km². I tillegg er det regler for støtte til områder som grenser til disse landsdelene.
- Investeringsstøtte kan gis bedrifter i regioner som omfatter maksimalt 25,5 prosent av Norges befolkning.
- Reglene for å innvilge støtte til store foretak blir strengere, men kan gis dersom det vil bidra til ny økonomisk aktivitet, eller for å utvide virksomheten til nye produkter/produksjonsmåter.

[Kommunal- og regionaldepartementet](#) skriver i en pressemelding at den viktigste tilpasningen som er gjort for EØS/EFTA-landene er at virkeområdet også i neste periode kan omfatte områder utenfor Nord-Norge og Hedmark/Oppland, som er de to landsdelene som tilfredsstiller kriteriet for svært lav befolkningstetthet.

I [Europautvalget 7. mars](#) orienterte daværende utenriksminister Espen Barth Eide om utkastet til retningslinjer fra Kommisjonen. Eide pekte på at positiv befolkningsutvikling kunne føre til at noen områder ikke lenger ville kvalifisere til støtte, men at regjeringen da ønsker å videreføre dagens kompensasjonsordninger. Gjermund Hagesæter (FrP) var opptatt av støtten til øyer som ligger svært usentralt, men som har høyere befolkningstetthet enn det Kommisjonen har satt som grense.

Strengere regler for støtte til større bedrifter har vært kritisert av både [NHO](#) og foreningen [Northern Sparsely Populated Areas \(NSPA\)](#). Dette er hjørnesteinsbedrifter som lokalsamfunn er avhengige av. Lange avstander er den samme utfordringen for disse selskapene som for små og mellomstore bedrifter, står det i høringsvarene til Kommisjonen.

Retningslinjene omfatter ikke transport, energi og flyplasser. Europakommisjonens utkast til retningslinjer for [statsstøtte til energi og miljø](#) ventes om kort tid, og det er varslet at de ulike støtteordningene for fornybar energi kommer til å bli mer harmonisert.

Revisjon av europeiske personvernregler

Det er tverrpolitisk semje i Europaparlamentet om å styrke personvernlovgjevinga i EU. Det kom fram da Europaparlamentets komité for borgarrettar, justis og innanrikssaker over 4000 endringar til Kommisjonens framlegg til nytt personvernregelverk 21. oktober i år. Klarare regulering av datautveksling med tredjeland, strengare sanksjonar mot firma som bryt reglane, ein rett til å bli sletta og krav om samtykke for å kombinere ulike persondata i såkalla profilering. Komiteen ga også eit samtykke til å starte forhandlingar med Rådet med sikte på semje før valet til nytt Parlament i mai beste år. Det er eit opent spørsmål om det vil vere mogleg.

Det var i [januar 2012 Kommisjonen kom med sitt framlegg](#) til å revidere europeisk personvernlovgjeving. Dette gjeld både generelle personvernreglar og reglar for utveksling av persondata i rettsleg samarbeid. Dagens reglar som også er gjennomført i norsk rett, er frå 1995. Det har derfor vore brei semje om å modernisere reglane m.a. for å ta omsyn til framveksten av Internett og sosiale media. Samstundes har diskusjonar med USA om utveksling av per-

sondata knytt til flypassasjerar og bankkundar og dei nylege avsløringane av overvaking både i USA og fleire EU-land danna eit viktig bakteppe for diskusjonane. [EUs justiskommissær Viviane Reding har åttvara mot å blande personverndebatten](#) inn i forhandlingane om ein fri-handelsavtale, [jf. omtale ovanfor](#).

[Europaparlamentet skreiv i si pressemelding](#) at komiteen la grunnlag for ein grundig revisjon av europeisk personvern som både vil gje den einskilde betre kontroll med eigne data og gjerer det lettare å drive næringsverksemd i fleire land.

Sentrale punkt i innstillinga frå komiteen er:

- Nasjonale datatilsyn må gje autorisasjon før eit firma kan utlevere persondata til styresmakter i tredjeland
- Høgare bøter for verksemdar som bryt reglene enn det Kommisjonen hadde gjort framlegg om
- Ein rett til å bli sletta i staden for Kommisjonens framlegg om ein rett til å bli gløymd
- Eit klart krav til samtykke og ein rett til å trekke samtykke tilbake
- Reglar for korleis ulike persondata kom kombinerast i såkalla profilering

Komiteen ga også med stort fleirtal samtykke til at det kan startast forhandlingar med Rådet med sikte på semje. Etter at Rådet og Parlamentet eventuelt blir samde om ein felles posisjon, må denne formelt bli vedtatt av Parlamentet i plenum og av Rådet. Sidan delar av framlegget er Schengen-relevant deltek elles Noreg ved Justisdepartementet i drøftingane av dei to rettsaktene i arbeidsgruppa i Rådet.

Personvern var også del av diskusjonen på [EUs toppmøte 24. – 25. oktober](#).

[Euractive skriv](#) at amerikanske styresmakter og verksemdar er uroa for at EU skal vedta for strenge personvernreglar. Dei skal vere uro både fordi europeiske reglar direkte vil påverke rammevilkåra til store amerikanske verksemdar som opererer i Europa, men også fordi land m.a. i Sør-Amerika og Asia kan kopiere europeisk regelverk. Også [organisasjonen for små og mellomstore verksemdar](#) i Europa er uroa over at strenge krav til personvern vil gje urimeleg høge kostnader for medlemmane hans

EUs sjuende miljøhandlingsprogram

Miljøhandlingsprogrammene har [styrt EUs miljøpolitikk](#) siden 1971. Det sjette handlingsprogrammet ga grunnlaget for både [det europeiske kjemikalierregelverket REACH](#) og det europeiske kvotesystemet for drivhusgass – ETS. Europaparlamentet og Rådet ble i juni 2013 enige om det sjuende handlingsprogrammet for miljø til 2020 «[Living well, within the limits of our planet](#)». Programmet setter rammene for hele EUs miljøpolitikk fra vann til klima. [Parlamentet stemte for programmet](#) den 24. oktober, og Rådet vil formelt vedta tiltaksprogrammet i løpet av november 2013. Den norske regjeringen har lagt opp til at handlingsprogrammet [innlemmes i EØS-avtalens](#) protokoll 31. [Se ellers omtale av norsk programdeltakelse ovanfor](#).

I [Arbeidsprogram for EU/EØS](#) saker 2013 skrev den rød-grønne regjeringen at «Norge vil arbeide for at kjemikalier gis høy prioritet i programmet. Norge er opptatt av å videreutvikle EUs kjemikalier regelverk REACH slik at nye stoffer risikovurderes, samt at samlet påvirkning blir tatt bedre hensyn til.» I det nye handlingsprogrammet setter EU som mål at alle relevante stoffer skal bli plassert på listen til REACH, for å sikre minst mulig skade på helse og miljø. I det nye handlingsprogrammet understreker EU også behovet for å unngå skadelige kombinasjonseffekter av kjemikalier.

Det irske presidentskapet styrte forhandlingene og mener det syvende miljøhandlingsprogrammet vil bidra til å utvikle en ressurseffektivt og miljøvennlig lavkarbonøkonomi. [Høydepunktene i programmet](#) er ifølge det irske presidentskapet:

- The limitation of landfilling to non-recyclable and non-recoverable waste by 2020, an important step towards a more fully-fledged resource management approach to waste.
- On climate and energy policy, recognition of the need for a legally binding framework beyond 2020 to enable Member States and industry to make the necessary investments in emissions reduction, energy efficiency and renewable energy, taking into account the indicative milestones set out in the Low Carbon Economy Roadmap to 2050.
- Agreement on the need to address EU soil quality issues including consideration of a binding legal framework.
- Agreement on the establishment of a more coherent policy and legislative framework for sustainable consumption and production.
- Agreement on the need to establish an EU-wide quantitative reduction headline target for marine litter.
- Agreement that the combination effects of chemicals and safety concerns related to endocrine disruptors and nanomaterials must be effectively addressed across all relevant EU legislation.
- Agreement on the need to further develop inspection support capacity at EU level, in order to increase the efficiency and effectiveness of inspections. This will also contribute to a more level playing field within the EU.
- Agreement on the need to phase-out environmentally harmful subsidies at Member State and EU level.
- The integration of environmental considerations including water protection and biodiversity conservation into land use planning decisions, with a view to making progress towards the objective of no net land take by 2050